

נאות דשא

לרבינו שמואל דב אשר בן רבינו מרדכי יוסף ליינער
עם רברבים עלי דשא

reubenboshnack@gmail.com

ויצא יעקב מבאר שבע. פרש"י ז"ל עושה רושם וכו'.¹ יש לדקדק לענין מאי מודיענו זאת, למאי נפקא מינה. ועוד באברהם ביציאתו מחרן למה לא כתיב ויצא.

אך הענין כי המדרש מתרץ כי מצינו הצווי של יעקב במו שאמר המדרש (עיין בראשית רבה פרשה סח, ה)² מבאר שבע שמשם הורשה הוא בהיפוך מהצווי של אברהם, שאברהם נצטווה לצאת מהרשעים וליך לארץ ישראל ושם אעשך לגוי גדול, וגם כאן אי אתה זוכה לבנים רק בארץ ישראל, ויעקב נצטווה לצאת מארץ ישראל לחרן אצל לבן הרשע ושם נולדו לו כל הבנים חוץ מבנימין, לכן אמר המדרש שמלת ויצא הוא שלימות הגמור כי הוא זיוה והוא הדרה. ומביא רא"י מנעמי ורות שלא השאירו שם כלום כי לקחה עמה את רות כלתה אשר למכוון הזה הלכו לשם, וד"ל.³

וגם כאן מודיע לנו הכתוב כי יעקב אבינו לאחר שקיבל הברכות הי' בשלימות הגמור, מה שאין כן באברהם בשעה שנצטווה לילך לארץ ישראל כמי שהתחיל לכנוס לעבודת הש". והרא"י שאחר כך. ניתוסף לו הה"א כמנין רמ"ח⁴, ולכן נתנסה בעשרה נסיונות עד שהגיע לשלימות עד שמצא מקום בית המקדש ואצל יעקב לא כתיב שום נסיון, רק שסבל צרות הרבה לא בדרך נסיון. והראיה כתיב ויפגע במקום (בראשית כח, יא)⁵, ופרש"י ז"ל⁶ במקום בית המקדש, מה שהשיג אע"ה בנסיון העשירי השיג יעקב תיכף ביציאתו.⁷ ואם תאמר אם היה בשלימות הגמור מפני מה סבל

¹ ויצא. לא היה צריך לכתב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רשם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה; יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה. וכן ויצא מן המקום האמור בקעמי ורות (רות א')

² שם. ומה תלמוד לומר (בראשית כח, י) ויצא יעקב מבאר שבע, אלא אמר, אבא בשעה שבקש לצאת לחוץ לארץ מהיכן הורשה, לא מבאר שבע, אף אני הריני הולך לבאר שבע, אם נתן לי רשות הרי אני יוצא ואם לאו איני יוצא, לפיכך צריך הפתוב לומר: ויצא יעקב מבאר שבע.

³ מדרש רבה סח ו ויצא (בראשית כח, י), וכי לא יצא משם אלא הוא, והרי כמה חמרים וכמה גמלים יצאו, ואת אמר: ויצא יעקב, רבי [זעירא] עזריה בשם רבי יהודה בר סימון אמר בזמן שהצדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה זיוה פנה הדרה. ודכונה (רות א, ז) ויצא מן המקום אשר היתה שמה וגו', ויצא, וכי לא יצא מן המקום אלא היא, והרי כמה חמרים כמה גמלים יצאו ואומר ויצא, רבי עזריה בשם רבי יהודה בר סימון ורבי חנין בשם רבי שמואל בר רבי יצחק אמר קשה צדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה זיוה פנה הדרה, ניחא דתמן לא היתה שם אלא אותה הצדקת בלבד, אלא הכא דהו' יצחק ורבקה. רבי עזריה בשם רבי סימון אמר לא דומה זכותו של צדיק אחד לזכותו של שני צדיקים. חשוב להדגיש שנקודת המדרש (שהיא מקור לפרושו רש"י למעלה) היא שהצדיק לוקח את הזיו מן המקום, ומכיון שיצא נראה שמשווא חסר מן המקום. ולא ברור מרש"י שהצדיק לקח אותו!

⁴ כלומר שנעשית קומה שלימה מרמ"ח איברים. עיין בפרק ז של תפארת ישראל ז"ל ולכן אין לך לשאול למה על ידי מצוה הזאת האדם בשלימות בפעל, שודאי אין זה קשיא, כמו שאין עליך לשאול למה אילן זה בפעל השלימות כאשר צורתו ותוארו כך ולא היה צורתו ותוארו בענין אחר, רק כי דבר זה מתחייב לפי העצם הגרעין, וכך מתחייב, לפי נפשו אשר היא אלקית מלמעלה שהוא בעל השלימות כאשר הוא עושה מצות אלו, והכל הוא לפי מה שנתן השכל שיהיה האדם בפעל מצד שיש לו נפש אלקית ומה שגוזר עלינו וזהו צירוף נפשו. ומפני כי האדם הושלם ברמ"ח אברים, והעולם שלא יצא מן הסדר רק יעמוד בסדר שלו ולא ימוש הושלם בשס"ה ימים, ובשביל כך נתן לאדם גם כן רמ"ח מצות עשה אל השלמתו ונתן לו שס"ה מצות לא תעשה שיעמוד בסדר שלו שלא יצא מן הסדר שנברא עליו.

⁵ ויפגע במקום וילן שם כי-בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתיו וישב במקום ההוא: רש"י ויפגע במקום. לא הזכיר הפתוב באיזה מקום אלא במקום – הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו ויבא את המקום מרחק:

⁷ כנראה שדרך של אברהם אבינו היה קו שמסיים עם העקידה, שהוא בהר המוריה, מקום של בית המקדש. אבל יעקב אבינו מתחיל במקום המקדש, ויצא מארץ ישראל! כנראה סיפורו של יעקב אבינו הפך של אברהם!

נאות דשא

לרבינו שמואל דב אשר בן רבינו מרדכי יוסף ליינער
עם רברבים עלי דשא

reuvenboshnack@gmail.com

בל כך יסורים גדולים ר"ל⁸. הגע בעצמך כי איתא במדרש (תנחומא שמות א:יב)⁹ ר' שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתן רק ע"י יסורים, והשליש מתנות הם תורה, וארץ ישראל, ועולם הבא, וכל שלש מתנות טובות האלו זכה יעקב אבינו. תורה, כתיב ותורה שם בישראל (תהלים עח, ה). וארץ ישראל, נקרא על שמו ישראל. ועולם הבא, מביא המדרש (בראשית רבה ט, ח)¹⁰ פסוק ודרך חיים ותוכות מוסר. ודרך חיים השיג יעקב אבינו כי יעקב לא מת¹¹, ולכן הורשה לצאת לחוץ לארץ כי הוא ירש נחלה בלי מצרים, וכל מקום שהולך הוא ארץ ישראל¹², וד"ל.

⁸ עם יחשוב שאין יסורין באין למיש שלמות, כי הוא היה במקום המקדש, וקיבל הברכות! אלא יש משמעות אחרת לוסבלים שלו!

⁹ תניא, רבי שמעון בר יוחאי אומר: את מוצא שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, ולא נתן אותם אלא על ידי יסורין, התורה וארץ ישראל והעולם הבא. תורה, דכתיב: אשרי הגבר אשר תיסרנו: והמתורקת תלמדנו (תהלים צד, יב). ארץ ישראל, דכתיב: וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך (דברים ח, ה) מה כתיב אחריו: כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. העולם הבא, דכתיב: כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר (משלי ו, כג). וכל המיסר את בנו, מוסיף הבן אהבה על אביו והוא מכבדו, דכתיב: יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך (משלי כט, יז) הוי, ואהבו שחרו מוסר.
¹⁰ אמר רב הונא הנה טוב מאד, זו מדת הטוב. והנה טוב מאד, זו מדת יסורין. וכי מדת יסורין טובה מאד, אתמהא. אלא שעל ידיה הבריית באים לחיי העולם הבא. וכן שלמה אומר (משלי ו, כג): ודרך חיים תוכחות מוסר, אמרת, צא וראה איזהו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא, הוי אומר זו מדת יסורין.
¹¹ תענית ה: א"ל הכי א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת.

¹² כנראה, רבינו ידע מפתגם של רבי נחמן. כל מקום שהוא הלך, אף שהיה צער, ידע שהלך ליארץ ישראל, זאת אומרת שהיה משמעות לו, כקנין ארץ ישראל, תורה ועולם הבא. אף על פי שנראה שוא יצא מארץ ישראל, והולך מההפך של אברהם אבינו וברכתיו, באמת הכל מביא אותו אל תכליתו. יעקב אבינו נותן לנו דרך איך להסתדר בעולם שהולך בהפך של רצונו. והוא הזיו ההדר שלקח מברא שבע אתו.